

Povijest Hrvatske u 11. stoljeću

OPĆA OBILJEŽJA

- 11. st. – Europa
- doba ekonomskog, društvenog, urbanog i demografskog razvoja

- 11. st. – Hrvatska
- jačanje kraljevske vlasti i dvora
  - vrhunac: vladavina Petra Krešimira IV. i Dmitra Zvonimira
  - uloga župana i bana sve veća
- širenje mreže benediktinskih samostana: školstvo i latinska kultura
- pojačana graditeljska djelatnost: u crkvenim i samostanskim zdanjima

Početak 11. st. - kriza

Kriza vlasti nakon Stjepana Držislava

Stjepan Držislav: oko 969. – oko 997.

- tri sina: Svetoslav, Krešimir i Gojislav
- Dinastički problemi – nasljedstvo
- Posljedično – problem vlasti nad gradovima
  - Jačanje Venecije

- Pitanje načela nasljeđivanja nije do kraja jasno definirano
- Ne postoji princip primogeniture (nasljeđivanje najstarijeg sina)
- slavensko običajno pravo: svi sinovi nasljeđuju

1) Svetoslav Suronja o. 997.-o. 1000.

- Po svemu sudeći neko vrijeme bio suvladar s ocem Stjepanom Držislavom
- Borba s braćom oko prijestolja
- Mletački dužd Petar II. Orseolo zauzima gradove na obali

2) Gojislav I. o. 1000.-o. 1020.

3) Krešimir III. o. 1000.-o. 1030.

- Vladaju zajedno
- Problemi s Venecijom

Glavni rezultat krize

Venecija zauzima Dalmaciju od 996. do 1030.

Slabljenje hrvatske na moru

Otvaranje sukoba s Venecijom koji će potrajati do konca srednjeg vijeka

Stjepan I.

Hrvatski kralj od oko 1030. do 1058.

- član dinastije Trpimirovića

- sin Krešimira III.

- otac Petra Krešimira IV. i Gojslava II.

1) Politika prema Dalmaciji

- Nastavio politiku prethodnih vladara pokušavajući jače integrirati Dalmaciju Hrvatskoj

- Pokušao pridobiti zadarski patricijski rod Madijevaca, čiji su članovi bili prokonzuli u Dalmaciji

- Zadar: Iskoristio slabost Bizanta nakon smrti cara Bazilija 1025. i osvojio Zadar

- Drži Zadar do 1050. kada ga ponovno zauzima mletački dužd

2) Crkvena reorganizacija

- Oko 1040. utemeljena biskupija u Kninu

- 1042. uspostavljena čast hrvatskog biskupa kao sufragana splitskog nadbiskupa.

Glavni rezultati Stjepanove vlasti

---

1) Stabilizacija unutarnjih odnosa

2) Povezivanje s dalmatinskim plemstvom radi većeg utjecaja kralja u gradovima

3) Snaženje utjecaja u odnosu na Crkvu i demonstracija moći u duhovnim pitanjima (osnutak nove biskupije)

Petar Krešimir IV.

Kralj od oko 1058. do 1074.

Sin i nasljednik Stjepana I.

Na vlast je došao u povoljnim okolnostima – Bizant zauzet ratovima sa Seldžucima i Normanima

Jedan od vrhunaca Hrvatskog kraljevstva

Pitanje nasljedstva

- Unutarnje sukobe riješio je po svemu sudeći ubojstvom brata Gojslava

Crkveni sabor 1060.

- Papa Nikola II. poslao je legata kardinala Majnarda da ispita optužbe protiv kralja i održi sabor u Splitu (1060)

- Kralj je prisegom s dvanaest župana dokazao nevinost i time učvrstio vlast nad Hrvatskim Kraljevstvom.

Petar Krešimir IV. – karakteristike

Crkvene reforme

Sabor u Splitu 1060

- proveo crkvene reforme u skladu s Rimskim sinodom 1059.
  - uključujući zabranu slavenskog bogoslužja
- glavni nositelji reformi bio je nadbiskup Lovro i papini legati
  - To svjedoči o daljnjem povezivanju s dalmatinskim elitama

Širenje benediktinaca

- Krešimir je darivao brojne samostane (Biograd, Zadar, Rab, Šolin), oslobađajući ih poreza i dajući zemljišta i otoke (npr. Žirje, Maun)
- Raširena mreža samostana

Širenje

- Do 1069. proširio je državu na dijelove Panonije, Bosne, Zahumlja, Travunje
- Učvrstio vlast u Dalmaciji – dobri odnosi s plemstvom
- Zajamčio autonomiju dalmatinskim gradovima koji se okreću njegovoj vlasti

Petar Krešimir IV. – karakteristike

Položaj Dalmacije

- Dalmatinski gradovi dio Kraljevstva, ali zadržavaju autonomiju
- Plaćaju danak i pomažu kralju brodovljem

Urbanizam

Krešimir je osnivaio i razvijao gradove poput Nina, Biograda, Karina, Skradina i Šibenika

Plemstvo

Jačanje

Privilegiji i dvorska snaga

Kraj vladavine

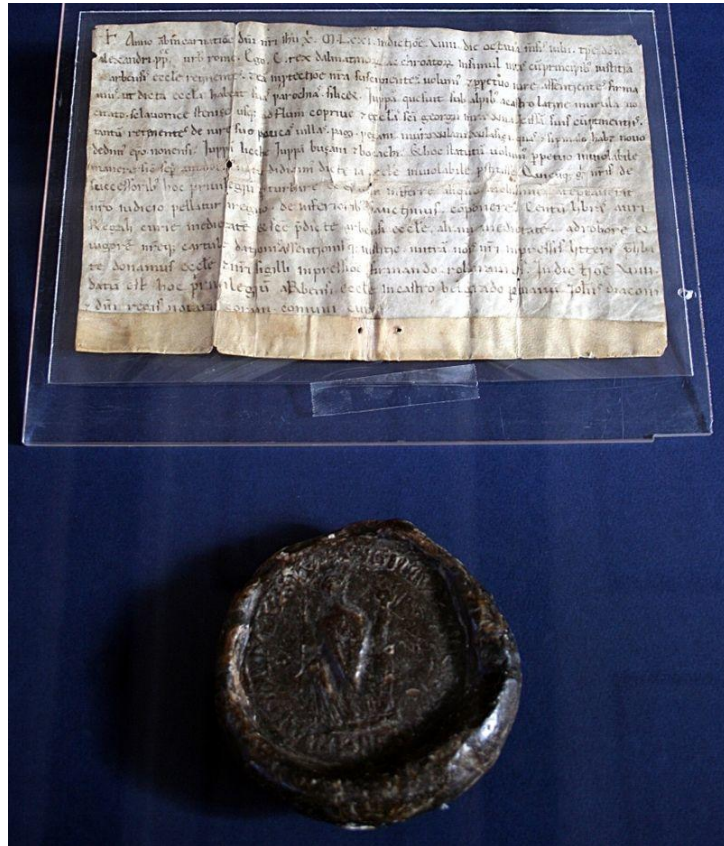
Dinastički problemi

- pokušavao riješiti pitanje nasljednika
- nećak Stjepan
- zatim ban Zvonimir

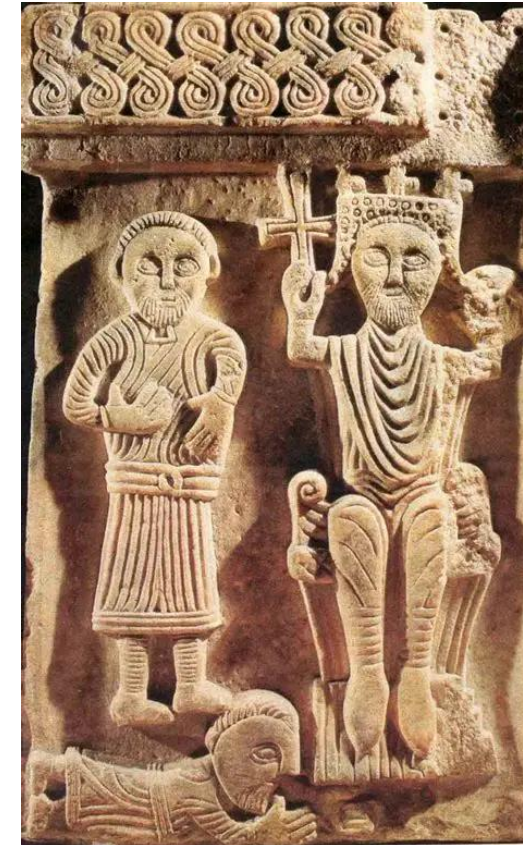
Smrt

- Vjerojatno su ga 1074. zarobili Normani
- nakon toga nestaje iz izvora

Primjer Krešimirove darovnice
samostanima

Prikaz hrvatskoga vladara s insignijama i
uz proskinezu, što simbolizira
neograničenu vlast nad svijetom i daje
snažnu božansku konotaciju

Dmitar Zvonimir

- Zvonimir (ili Dmitar Zvonimir): hrvatski kralj od 1075. do 1089.
- Podrijetlo mu nije potpuno poznato; potomak Stjepana Suronje ili član uglednog hrvatskog plemićkog roda
- Od početka 1060-ih ban u slavonskom dukatu
- Oženio se Jelenom, kćeri ugarskog kralja Bele I. i sestrom Geze I. i Ladislava I.
- Uz pomoć ugarskih kraljeva preteo je sjevernu Dalmaciju i susjedno kopno od istarsko-kranjskih markgrofova i stavio ih pod svoj nadzor
- Nakon zarobljavanja Petra Krešimira IV., Zvonimir postaje kralj Hrvatske u 1075., zaobišavši Krešimirovog nećaka Stjepana II.

Legitimacija vlasti

Krunjen od papinskog izaslanika Gebizona u Solinu

Priznaje se vazalom pape Grgura VII., obvezavši se na danak i darovanje samostana u Vrani

Zvonimirova zavjernica

- Krunidbena zavjernica kralja Dmitra Zvonimira datirana u 1076.
- Sastavljena nakon njegove krunidbe u Solinu

Papinska zaštita osigurala mu je legitimnost i sigurnost od napada

Crkva sv. Petra i Mojsija u Solinu – Krunidbena crkva kralja Zvonimira

---

Sadržaj

Papin poslanik Gebizon uvodi u kraljevsku službu vojvodu Hrvatske i Dalmacije Zvonimira

Zvonimir postaje kraljem Hrvata i Dalmatinaca

Uz slavensko ime Zvonimir, uzima i kršćansko DMITAR (Demetrije)

Gebizon mu predaje:

- Znakove kraljevske vlasti: mač, žezlo i krunu
- Predaje mu i papinsku zastavu kao znak njegove vjernosti i podložnosti papi

Zvonimirova zavjernica

»U ime svetoga i nerazdjeljivog Trojstva. Godine 1076 Gospodnjeg utjelovljenja, indikcije 14. mjeseca listopada. Ja Dmitar koji se zovem i Zvonimir po milosti Božjoj knez Hrvatske i Dalmacije izabran jednoglasno u sinodu po svemu svećenstvu i narodu za vladanje kraljevstvom Hrvata i Dalmatinaca, a od Tebe, gospodine Gebizone, koji imaš vlast od gospodina našeg pape Grgura kao poslanika Apostolske stolice, opremljen i za kralja u solinskoj bazilici postavljen zastavom, mačem, žezlom i krunom. Tebi se obavezujem, obričem i obećavam da ću nepromjenjivo vršiti sve što mi njegova časna svetost nalaže, da ću u svemu i po svemu čuvati vjernost prema Apostolskoj stolici, pa što god je u ovom kraljevstvu odredila ili će odrediti Apostolska stolica i njezini legati, na to ću nerazrješivo paziti, krojit ću pravdu, branit ću crkve, brinut ću se za prvine, desetinu i za sve što pripada u crkvu. Starat ću se za život biskupa, svećenika, đakona i

podđakona da čisto i prema propisima žive; štitit ću siromahe, udovice i siročad; ukidat ću nedopušteni brak među rođacima, odredit ću zakonito vjenčanje prstenovanjem i blagoslovom svećeničkim, a sklopljeni ne ću razriješiti. Protivit ću se prodavanju ljudi, te ću se s voljom Božjom pokazati pravedan u svemu što je u skladu s pravom. Određujem posavjetovavši se sa svim svojim primatima da ću od kraljevstva što mi je dano također svake godine na Uskrs platiti sv. Petru danak od dvjesta bizantskih dukata, te naređujem, stalno određujem i potvrđujem, da to čine dovijeka i oni koji budu poslije mene kraljevali.

Osim toga darujem i potvrđujem Apostolskoj stolici samostan sv. Grgura koji se zove Vrana, i sve blago njegovo, tj. srebrnu posudu u kojoj se nalaze ostaci sv. tijela istoga blaženog Grgura, dva križa, kalež i pliticu, dvije zlatne krune, draguljima ukrašene, Evandjelje srebrom okovano i sva njegova pokretna i nepokretna dobra; neka bude uvijek taj samostan svratište poslanicima sv. Petra i sasvim u vlasti njihovoj, ali s tim dodatkom da se ni u čije druge ruke ne preda nego da u sve vrijeme bude vlasništvo sv. Petra i da ga je i moji nasljednici brane, pa da bude slobodan i siguran od svakog čovjeka. A otme li čija smjelost nepromišljenom drskošću spomenutom samostanu blago što mu je dano, neka čuje onaj strašni glas sučev što će ga davno sa svojim anđelima čuti.

Osim toga, jer Bogu služiti znači isto što i kraljevati, predajem se i preporučam u tvoje ruke namjesto u ruke blaženomu Petru i našem gospodinu papi Grguru i njegovim nasljednicima na stolici apostolskoj. Ovu zavjernicu potvrđujem prisegom: Ja, velim, Dmitar koji se zovem i Zvonimir, po milosti Božjoj i po daru stolice apostolske kralj, bit ću od ovog časa unaprijed vjeran sv. Petru i gospodinu mojemu Grguru i zakonitim nasljednicima njegovim; neću sudjelovati ni riječju ni djelom ako bude on sam ili buduće pape iza njega ili poslanici njihovi izgubili život ili udove ili bili zarobljeni; a naum koji bi mi povjerili ne ću nikome na štetu njihovu hotimice otkriti. Kraljevstvo pak, što mi ga tvoja ruka, opate Gebizone, predaje, čuvat ću vjerno i ne ću ono a ni vrhovnu vlast nad njim nikad ni u kakvoj namisli oteti stolici apostolskoj. Gospodina moga papu Grguru i njegove nasljednike a i poslanike, ako dođe u moju oblast primit ću časno i čestito ću s njima postupati i otproviti ih; odakle god me pozovu ja ću im iskreno kako budem mogao služiti.«

Dmitar Zvonimir – karakteristike

- Razdoblje prije krundibe: svjedoči o jačanju banske vlasti
- Stalni problem slavenskog prava nasljeđivanja
- Potiče benediktinsku kulturu
  - Reforme samostana po uzoru na općeeuropske reforme
- Potiče crkvene reforme
  - Oslanjao se splitske nadbiskupe
  - Ali, potpora glagoljašima
- Vladao je dijelovima Dalmacije i dalmatinskim gradovima (Osor, Krk)
- Između 1081. i 1085. bio je saveznik normanskog kneza Roberta Guiscarda u ratovima protiv Bizanta, uključujući pomorske operacije s Dubrovnikom
- Zvonimir je zadržao vlast nad cijelim kraljevstvom unatoč mletačkom naslovu dux Dalmatiae
- Umro je 1089. u nejasnim okolnostima
- Legenda o nasilnoj smrti nije pouzdana
- Nakon njega Hrvatska je ušla u razdoblje političke nestabilnosti jer sin nije naslijedio krunu